

Onderzoek naar het voorkomen van levendbarende hagedis
en hazelworm in een bosperceel aan de
Viekboerweg, Oldenzaal

Colofon

Onderzoek naar het voorkomen van levendbarende hagedis en hazelworm in een bosperceel aan de Viekboerweg, Oldenzaal

Uitgevoerd door:
Natuurbank Overijssel

Opdrachtgever: Ad Fontem
Contactpersoon: dhr. J. Klompmaker

Projectnummer en versie: 286B, versie 1.0		Status: definitief
Projectleider: Ing. P. Leemreise	Veldmedewerker(s): Ing. P. Leemreise	Rapportdatum: 25 juni 2013
Ligging projectgebied: Viekboerweg, Oldenzaal	Amersfoortcoördinaten: X255.200 Y481.400	

Correspondentieadres:
Postbus 206
7480 AE Haaksbergen
info@natuurbankoverijssel.nl

@natuurbankOverijssel

1. Inleiding

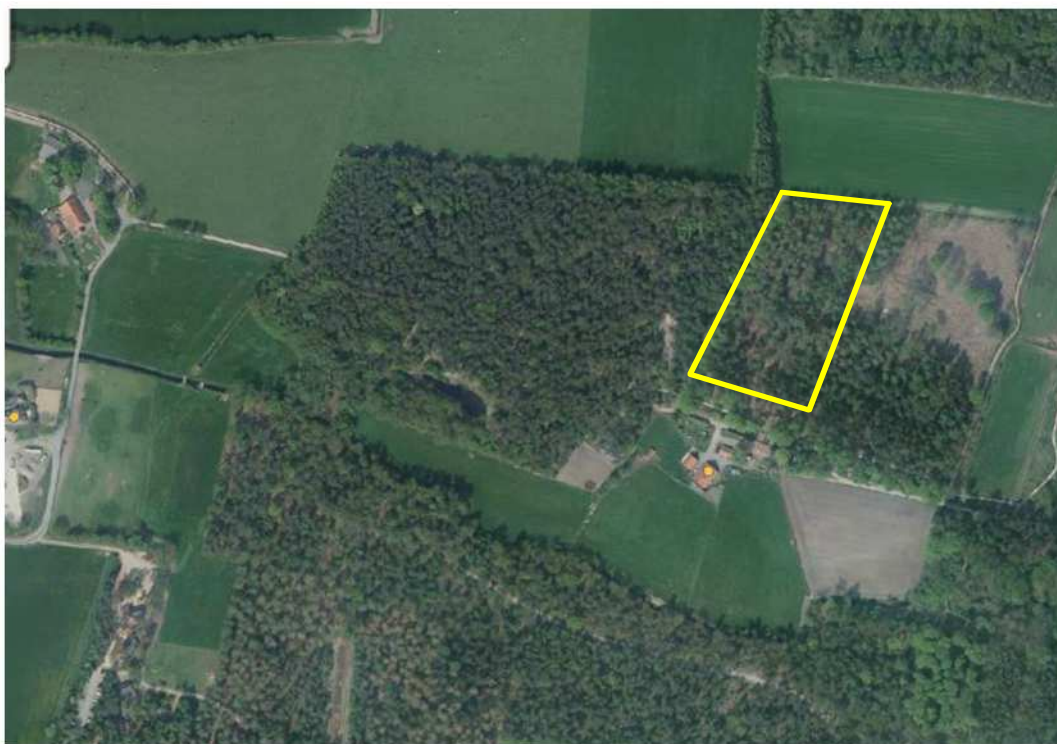
Op 6 mei 2013 is een bosperceel aan de Viekboerweg onderzocht op de aanwezigheid van beschermde planten en dieren (Natuurbank Overijssel 2013, rapport 286). In het bedoelde bosperceel zijn tijdens het veldbezoek van 6 mei geen beschermde soorten aangetroffen. Op basis van het uitgevoerde onderzoek (quickscan) kon de aanwezigheid van de levendbarende hagedis (*ZOOTOCA VIVIPARA*) en hazelworm (*ANGUIS FRAGILIS*) niet met zekerheid worden uitgesloten. De levendbarende hagedis staat vermeld in tabel 2 van de Flora- en faunawet (verder Ff-wet genoemd), de hazelworm in tabel 3 van de Ff-wet. Om duidelijkheid te verkrijgen omtrent de functie van het perceel voor beide soorten is in juni 2013 aanvullende onderzoek uitgevoerd. Duidelijkheid omtrent de aanwezigheid van beide soorten is van belang om inzicht te krijgen in de benodigde vervolgstappen om de beplanting in het onderzoeksgebied te kunnen rooien.

2. Situering van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied bestaat uit een deel van een groter boscomplex aan de Viekboerweg in Oldenzaal. Op onderstaande afbeelding wordt de globale ligging weergegeven.

Situering van het plangebied. De ligging van het plangebied wordt met de gele contour aangeduid.

Ligging van het onderzoeksgebied.

3. Beschrijving van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied bestaat volledig uit bos. Het betreft bos op voormalige heide welke waarschijnlijk begin 20^e eeuw is ingeplant. Het noordelijke deel bestaat hoofdzakelijk uit een larixopstand, het zuidelijke deel is een meer gemengde opstand met grove den, lariks, fijnspar, zomereik, ruwe berk. De struiklaag in de larixopstand ontbreekt nagenoeg, de kruidlaag wordt gevormd door pijpestrootje en lokaal braam. De gemengde opstand heeft een struiklaag met vuilboom en lijsterbes. De kruidlaag ontbreekt nagenoeg. Langs de westrand van het perceel staan een rij Amerikaanse eiken als laanbomen langs een zandpad. Lokaal staat er braam. In de noordwesthoek van het vak zijn recent bomen geveld. Hier is de kroonlaag open en valt zonlicht op de bosbodem.

Detailopname van het onderzoeksgebied.

Zoals zichtbaar op de uitsnede van de historische topografische kaart van anno 1900, was het plangebied eind 19^e eeuw nog woeste grond. Het betrof vermoedelijk een natte heide met lokaal spontane opslag van bos op de overgang naar een heidebeek.

Uitsnede van de historische topografische kaart anno 1900.

4. Soortbeschrijvingen

4.1 Levendbarende hagedis

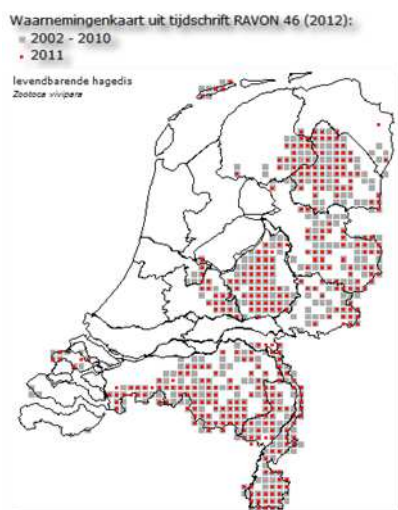
De levendbarende hagedis (*ZOOTOCA VIVIPARA* (SYNONIEM: *LACERTA VIVIPARA*)) leeft bij voorkeur op enigszins vochtige heide of heide met vennen en in structuurrijke weg- en spoorbermen en ruigten. In Zeeland en op Terschelling komt de soort ook voor in de duinen. Deze soort legt geen eieren maar brengt haar jongen levend ter wereld. De vrouwtjes broeden de eieren als het ware uit in het moederlichaam. De mannetjes van deze hagedis hebben een oranje buik en een licht zwarte buikpigmentering. Vrouwtjes zijn op hun buik ongepigmenteerd en gelig.

Bescherming

De levendbarende hagedis staat op de Rode Lijst aangemerkt als "gevoelig" (Staatscourant 2009, gebaseerd op van Delft et al., 2007). De soort wordt beschermd door de Flora- en faunawet (tabel 2). Ook heeft deze soort een beschermingsstatus in de Conventie van Bern (bijlage 3). De levendbarende hagedis is niet opgenomen in de Europese Habitatrichtlijn (bron: RAVON).

Verspreiding

De levendbarende hagedis komt wijd verspreid in Nederland voor, maar is door ontginning van woeste gronden meer en meer geïsoleerd geraakt. Alle grotere heide- en veengebieden in Twente zijn bezet, evenals sommige kleinere geïsoleerde heideterreinen en ontginningsbossen.

Verspreiding van de levendbarende hagedis in Nederland 2002-2012. (bron; RAVON)

4.2 Hazelworm

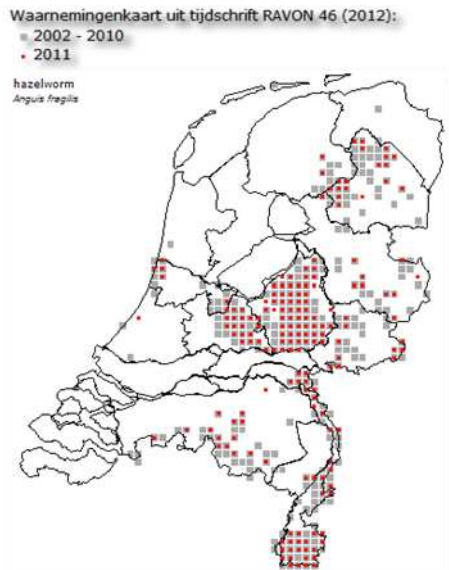
De hazelworm (*ANGUIS FRAGILIS*) is een pootloze hagedis. Vaak wordt hij ten onrechte voor een slang aangezien. Hij heeft een voorkeur voor bossen, bosranden, houtwallen, heide en weg- en spoorbermen. Hazelwormen zijn vaak lastig te vinden omdat ze weinig op open plekken zonnen. In mei bestaat de grootste kans dat je ze zonnend aan kunt treffen. De rest van het jaar verschuilen ze zich vaak in bladlagen, onder heidestruiken of ondergronds.

Bescherming

De hazelworm staat op de Rode Lijst aangemerkt als "thans niet bedreigd" (Staatscourant 2009, gebaseerd op van Delft et al., 2007). De soort wordt beschermd door de Flora- en faunawet (tabel 3). Ook heeft hij een beschermingsstatus in de Conventie van Bern (bijlage 3). De hazelworm is niet opgenomen in de Europese Habitatrichtlijn.

Verspreiding

De hazelworm is zeldzaam in Twente. Zoals zichtbaar op het verspreidingskaartje behoort Twente tot het verspreidingsgebied, maar wordt de soort zelden gemeld. De uiterst stiekeme leefwijze draagt niet bij aan actuele kennis omtrent aantallen en verspreiding.

Verspreiding van de hazelworm in Nederland 2002-2012. (Bron RAVON)

5. Juridisch kader

Beide soorten staan vermeld als een beschermde soort in de Ff-wet. De levendbarende hagedis staat vermeld in tabel 2 en de hazelworm in tabel 3.

Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 2 voor Artikel 8 t/m 12 van de flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Hetzelfde geldt voor alle vogelsoorten. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 2 een ontheffing nodig. Een ontheffingsaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dit is niet van toepassing op alle vogelsoorten (zie toelichting tabel 3)

Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 3 voor Artikel 8 t/m 12 van de flora & faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Deze vrijstelling is enigszins beperkt; voor activiteiten die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik geldt geen vrijstelling voor Artikel 10¹ van de flora- en faunawet. Ook niet op basis van een gedragscode. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, geldt voor soorten in tabel 3 geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Hiervoor is een ontheffing nodig. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 3 een ontheffing nodig.

¹ Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren

Een ontheffingsaanvraag voor de soorten van tabel 3 wordt getoetst aan drie criteria:

- 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang ;
- 2) er is geen alternatief;
- 3) doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort. Deze drie criteria vormen de zgn. uitgebreide toets. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn).

Conclusie

De voorgenomen activiteit bestaat uit het omvormen van het bos in agrarische cultuurgrond. Om dit mogelijk te maken dient alle beplanting gerooid te worden. Daarmee gaat eventueel functioneel leefgebied zoals vaste rust- en verblijfplaatsen en foerageergebied verloren. Tevens zullen eventueel aanwezige dieren verwond of gedood worden door het uitvoeren van de werkzaamheden. Voorgenomen activiteit wordt niet beschouwd als ruimtelijke ontwikkeling, al is enige discussie hierover mogelijk.

Voor het wegnemen van het functionele leefgebied, het verstoren, wegvangen, doden en verwonden van deze soorten is een ontheffing ex. Art. 75c van de Ff-wet vereist.

6. Het onderzoek

Om de functie van het onderzoeksgebied voor beide soorten vast te kunnen stellen is het gebied onderzocht op de aanwezigheid van levende dieren. Daartoe is het gebied in de periode 10 – 21 juni viermaal bezocht. De bezoeken zijn gebracht in de ochtend (1x), middag (2x) en de vroege avond (1x). de bezoeken duurden gemiddeld 45 minuten.

Waarnemingen

Tijdens vier veldbezoeken is het onderzoeksgebied te voet doorlopen. Daarbij is gezocht naar zichtbare dieren en ritselgeluiden. Ritselgeluiden worden veroorzaakt door ‘wegschietende’ hagedissen. Dit geluid is met enige ervaring te onderscheiden van bijv. wegschietende muizen of andere kleine zoogdieren.

Schijfmethode

Levendbarende hagedissen en hazelwormen schuilen vaak onder boomstammen en andere objecten in hun leefgebied. In het onderzoeksgebied zijn tien houten schaaldelen uitgelegd als kunstmatige verblijfplaats. Door deze schaaldelen op te tillen kunnen eventueel aanwezige dieren onder de schaaldelen waargenomen worden. De tien schaaldelen zijn vier maal gecontroleerd in de periode 10-21 juni. De schaaldelen zijn verspreid in het perceel geplaatst, met een zwaartepunt in de noordoosthoek. Dit is het deel van het bos dat relatief open is (zon beschenen bodem) met een open vegetatie van pijpenstrootje. De plankjes waren 2 cm dik en hadden een oppervlak van 0,15-0,2 m².

Weergave van de uitgelegde houten plankjes in het perceel. Om de plankjes terug te vinden is er een stok met lint bijgeplaatst.

Verspreiding van de houten plankjes in het onderzoeksgebied. De locaties worden met de stippen aangeduid.

7. Resultaten

Er zijn tijdens het onderzoek geen levendbarende hagedissen en geen hazelwormen vastgesteld. Op basis van het uitgevoerde onderzoek wordt geconcludeerd dat het onderzoeksgebied niet tot het functionele leefgebied van beide soorten behoort.

8. Conclusie

Op basis van het uitgevoerde onderzoek mag geconcludeerd worden dat het onderzoeksgebied niet tot het leefgebied van de levendbarende hagedis behoort en met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet tot het leefgebied van de hazelworm behoort. Voor het uitvoeren van de voorgenomen activiteit hoeft geen nader onderzoek uitgevoerd te worden en er hoeft geen ontheffing ex. Art. 75C van de Ff-wet aangevraagd te worden.

Op basis van de quickscan natuurwaarden onderzoek, aangevuld met het onderzoek naar de levendbarende hagedis en hazelworm, kan gesteld worden dat het vellen en rooien van de beplanting in het onderzoeksgebied niet leidt tot overtreding van de Ff-wet. Zoals reeds geconcludeerd in de rapportage van de quickscan (Natuurbank Overijssel, 2013), dienen de werkzaamheden uitgevoerd te worden in een periode waarin geen bezette vogelnesten verstoord en/of vernield worden. De meest geschikte periode hiervoor is oktober-februari.

Literatuur

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON)(Redactie) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. - Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Diepenbeek, A. van & R. Creemers, 2006. Herkenning amfibieën en reptielen. Veldgids. Stichting RAVON, Nijmegen.

Leemreise, P. 2013. Quicksan natuurwaardenonderzoek en pré-toets natuurbeschermingswet drie percelen omgeving Viekboerweg. Eigen uitgave Natuurbank Overijssel, Haaksbergen.

Lenders, H.J.R., C.C.H. Marijnissen en R.P.W.H. Felix, 1993. Waarnemen en herkennen van amfibieën en reptielen in het veld. Stichting RAVON, Nijmegen.

LNV. 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Internet:

www.ravon.nl

www.waarneming.nl